

Yttrande över SOU 2024:41 Slutbetänkandet av utredningen om en målstyrd integrationspolitik

Inledning

Nationellt centrum mot hedersrelaterat våld och förtryck (NCH) vid Länsstyrelsen Östergötland välkomnar möjligheten att yttra sig över betänkandet.

Sammanfattning

NCH tillstyrker utredningens bedömning att det finns behov av både tydligare styrning och samverkan, av en mer omfattande uppföljning som täcker alla fem delmål samt ersättningsnivåer som ger individer oavsett kön och födelseland förutsättningar för att det nya integrationspolitiska målet ska kunna uppnås. NCH instämmer också i att det finns en stark koppling mellan integrations- och jämställdhetspolitiken vilket gör att alla insatser och åtgärder för att uppnå de fem delmålen behöver ha ett jämställdhetsperspektiv.

NCH anser dock att det tydligare bör framgå hur utsatthet för hedersrelaterat våld och förtryck (HRV) påverkar möjligheterna till en lyckad integration och på vilket sätt det begränsar och förhindrar enskilda från att fullt ut kunna delta och bidra i samhällslivet. Kunskap om HRV och hur det kan förhindra individer att delta i åtgärder med syfte att öka graden av integration blir viktig inte minst gällande styrning och uppföljning. Detta för att få till nödvändiga insatser och åtgärder i verksamheter som kan komma att möta utsatta för HRV exempelvis förskolor, statens servicekontor och vårdcentraler.

NCH instämmer med utredningens bedömning att det finns behov av att belysa de utmaningar som finns vad gäller tvärssektoriell styrning med exempel från jämställdhetspolitiken, för att säkerställa att nödvändiga åtgärder vidtas. NCH är därför positiv till att jämförelser och referenser görs till pågående utredning (Dir. 2023:117) *En stärkt långsiktig styrning av arbetet mot könsrelaterat våld och hedersrelaterat våld och förtryck*. NCH vill framför allt lyfta utmaningar som finns i samverkan och i flernivåstyrning trots

styrverktyg som sektorsövergripande myndighet, uppdrag i flera myndigheters instruktioner och handlingsplan.

Synpunkter på enskilda förslag

4.2.2 Ett integrationsperspektiv ska integreras i vissa myndigheters ordinarie verksamheter

NCH instämmer i att det behöver framgå av instruktion, regleringsbrev och i lagar och förordningar vilket ansvar som utpekade myndigheter har för integrationspolitiken för att få till en tydligare myndighetsstyrning. Det behöver dock säkerställas att kunskap om HRV också integreras i integrationsinsatser för att motverka både utanförskap och att hedersnormer upprätthålls. Det är positivt att många av de föreslagna myndigheter som ska ha ett integrationsperspektiv också har regeringsuppdrag och instruktioner att arbeta mot HRV men för att det även i praktiken ska resultera i att HRV integreras i olika integrationsinsatser krävs mer och andra styrsignaler.

NCH ser en svårighet i styrningen när flera myndigheter får liknande uppdrag inom integrationspolitiken och vill därför lyfta utredningen (Dir. 2023:117 *En stärkt långsiktig styrning av arbetet mot könsrelaterat våld och hedersrelaterat våld och förtryck*) som ska redovisas i februari 2025. Utredningen är intressant eftersom den lyfter de utmaningar som finns både inom jämställdhets- och integrationspolitiken när det gäller samverkan. Den visar framför allt vikten av tydliga styrsignaler, att det tydligt framgår hur myndigheterna ska samverka och vilka mandat respektive myndighet ska ha.

NCH anser att det tydligare måste framgå hur utsatthet för HRV påverkar möjligheterna till en lyckad integration för att se kopplingen till integrationspolitiken och framför allt hur det begränsar utsatta att fullt ut kunna delta och bidra i samhällslivet. I rätten att själv bestämma över sitt liv används bland annat begreppet negativ social kontroll. Det beskriver dock bara en del av vad utsatta för HRV får uppleva. NCH önskar därför ett förtydligande om att det handlar om allt från att begränsas i klädsel, umgänge och rörelsefrihet till val av utbildning, arbete och äktenskap samt att utsättas för hot och våld och i sin mest extrema form till mord. Nämnda begränsningar gör också att utsatta för HRV inte fullt ut

kan delta i till exempel öppna förskolan, skolundervisning, SFI, arbetsmarknadsinsatser eller i föreningslivet. De utsatta kan också hindras från att ingå i sociala relationer som inte är godkända av familjen eller släkten, vilket kan betyda att utsatta för HRV kan hindras från att delta i integrationsinsatser. Otydlighet vad gäller HRV kan få både individuella och samhälleliga konsekvenser men även motverka att jämställdhetspolitiska och integrationspolitiska mål uppnås.

4.3. Det införs ett samlat ansvar, sektorsansvar inom integrationspolitikens fem huvudområden

NCH ser behovet att det för vissa myndigheter införs sektorsansvar för att driva på och följa utvecklingen för respektive delmål. NCH vill dock lyfta utmaningarna som finns i samverkan med andra myndigheter men kanske framför allt med kommuner och civilsamhället. Enligt utredningen ska sektorsansvariga myndigheter samordna, stödja och driva på arbetet för att målen ska nås. NCH instämmer i utredningens slutsats att ansvaret inte kan ligga inom en enskild myndighets verksamhetsområde men det framgår inte tillräckligt tydligt hur den föreslagna samverkan och flernivåstyrningen ska gå till. Detta kan leda till otydligheter vilket mandat sektorsansvariga myndigheter har i samverkan med andra myndigheter, kommuner eller civilsamhällesorganisationer för att tillsammans uppnå målen. Det är också viktigt att myndigheterna i sitt arbete förhåller sig till redan etablerade nätverk och samverkansformer för att inte riskera överlappningar och merarbete.

5.2 Utgångspunkter för uppföljning av integration

NCH instämmer i att det bör skapas indikatorer för alla föreslagna delmål för att kunna följa upp och identifiera åtgärder som är nödvändiga för att nå både integrationspolitiska och jämställdhetspolitiska mål. NCH håller också med utredningen att det är viktigt att välja indikatorer som är av betydelse för respektive delmål och som går att mäta över tid, även longitudinella studier för att följa eventuella sociala förflyttningar. Ett problem som också påtalas i SOU 2024:12 är att tillgängliga studier inte går att jämföra eftersom de är baserade på olika enkätundersökningar. NCH vill här särskilt lyfta att det saknas data när det gäller området HRV. Det försvårar inte bara uppföljningen utan också utvecklingsarbetet att ta fram insatser som bättre svarar mot de behov som finns. NCH arbetar aktivt med att lösa detta. Det finns även ett behov att

utveckla indikatorer för att fånga individer som av olika anledningar lever i utkanten av samhället, som inte finns registrerade hos arbetsförmedlingen eller hos kommunen för olika arbetsmarknadsinsatser. Det gäller inte minst utsatta för HRV som kan hindras från att delta i vissa sammanhang av familj och släkt vilket kan leda till att de inte får arbeta eller delta fullt ut i skola, SFI, vidareutbildning eller andra aktiviteter som på något sätt uppfattas som ett hot mot upprätthållandet av hedersnormer.

8.2. Ett ersättningssystem som ger jämställda incitament och ökade drivkrafter att arbeta

NCH instämmer i vikten av att ha ett ersättningssystem som främjar ökad jämställdhet och individualiserade ersättningar som ger utrikesfödda kvinnor ökade förutsättningar att leva ett fritt, värdigt och självständigt liv. Det bör dock också nämnas såsom gjordes i NCH:s yttrande till betänkandet *Etablering för fler - jämställda möjligheter till integration* (SOU 2023:24) vilken vidare betydelse det har för utsattheten för våld och för hedersvåld i synnerhet. Ett arbete innebär inte bara att kvinnor kommer utanför hemmet och får en egen ekonomi med ökad självständighet som följd utan det kan också bidra till normförändringar som även påverkar barnens situation och utsatthet för HRV. Ekonomisk självständighet ger också utsatta ökade förutsättningar att kunna flytta från områden där de kontrolleras inte bara av sin familj utan även av grannar och släkt. Vilka ersättningar som erbjuds har därför stor betydelse för utsatta för HRV

Ärendets slutberedning

I detta ärende har tillförordnad landshövding Ann Holmlid beslutat. Utredare Magdalena Lund har varit föredragande. I den slutliga handläggningen har handläggare Jenny Landquist deltagit samt tillförordnad enhetschef Sara Liljegren vid enheten för utredning och analys vid Nationellt centrum mot hedersrelaterat våld och förtryck.

Detta beslut har bekräftats digitalt och saknar därför namnunderskrifter.